

BLOK 9 Handhaving

Inhoudsopgave:

- **Fraude en ondermijning (p. 2)**
- **Fraude Signalerings Voorziening (FSV) (p. 9)**
- **VJN-gelden en aanpak ondermijnende criminaliteit (geagendeerd) (p. 10)**
- **Datagedreven toezicht (geagendeerd) (p. 13)**
- **Horizontaal toezicht (p. 19)**
- **Waarborgen etnisch profileren (p. 27)**

Fraude en ondermijnende criminaliteit

Factsheet Fraude en ondermijnende criminaliteit

- De Belastingdienst hecht veel waarde aan de **integrale aanpak** van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.
- De Belastingdienst stelt een substantieel deel van de capaciteit ter beschikking voor de aanpak van fiscale fraude.
- Ook in de **samenwerkingsverbanden** van het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (**LIEC**) en de Regionale Informatie en Expertise Centra (**RIEC**), en binnen de aanpak van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (**LSI**).
- De bijdrage van de Belastingdienst bij deze drie genoemde samenwerkingsverbanden kan bestaan uit:
 - het ter beschikking stellen van fiscale informatie;
 - het uitvoeren van fiscale interventies zoals boekenonderzoeken;
 - het toepassen van invorderingsmaatregelen, zoals het afpakken van vermogensbestanddelen;
 - het inbrengen van kennis en ervaring op het gebied van analyse en het traceren van geldstromen.

Factsheet FIOD

- De FIOD (Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst) bestrijdt fiscale en financieel-economische fraude. Daarbij is bijzondere aandacht voor de aanpak van malafide facilitators; personen of organisaties die deze fraude mogelijk maken en aanjagen. De FIOD draagt hiermee ook bij aan de bestrijding van de ondermijning. De FIOD werkt met andere partners, waaronder private partijen.
- De FIOD is een belangrijke partner bij de inrichting van het **MIT** (multidisciplinair interventieteam)
- Het doel is om de krachten van de deelnemende diensten zoveel mogelijk te bundelen.
- Voor de opsporing en het financieel rechercheren zet de FIOD bij het MIT in op een gelijkwaardige bijdrage met de politie in een combiteam-achtige aanpak.
- Deze teams worden gezamenlijk aangestuurd en de samenwerking vindt plaats binnen de kaders van de eigen verantwoordelijkheid en gelijkwaardigheid.
- Naast de reeds bestaande inzet van de FIOD in de havens van Rotterdam, Amsterdam en Schiphol versterkt de FIOD de aanpak van de ondermijning in drie regio's (Noord-West, Zuid West en Zuid-Oost) op basis van extra middelen uit de voorjaarsnota.
- Precursoren: Tenslotte heeft de FIOD een verantwoordelijkheid op het gebied van de opsporing van delicten op het gebied van misbruik van precursoren. Dat zijn chemicaliën die worden gebruikt bij de productie van drugs. Hiervoor is de FIOD in gesprek met de politie om te

komen tot een intensivering van de samenwerking.

Q. Welke capaciteit zet u in voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit?

A.

- De Belastingdienst stelt voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit een substantieel deel van de capaciteit ter beschikking.
- Diverse onderdelen zijn actief bij de aanpak. Zo houdt de Douane toezicht op goederenstromen om smokkel tegen te gaan en bestrijdt de FIOD financiële en fiscale criminaliteit.
- De directie MKB neemt als vooruit geschoven post deel aan de samenwerking met het RIEC en voert fiscale interventies uit.
- Samen met gemeenten, politie en het openbaar ministerie wordt per geval afgewogen welke aanpak het meest effectief en efficiënt is. **Deze aanpak kan bestuursrechtelijk, strafrechtelijk of fiscaal zijn.**
- Gemiddeld heeft de Belastingdienst in 2018 8% van de totale capaciteit van de directie MKB ingezet voor de bestrijding van criminaliteit en fraude.

Q. Welke capaciteit zet de FIOD in voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit?

A.

- In 2019 heeft de FIOD 820 onderzoeken afgerond, waarvan 305 op verzoek van het buitenland.
- Bij voorjaarsnota 2019 zijn extra middelen voor de FIOD ter beschikking gekomen voor de aanpak van de witwasbestrijding en ondermijning.
- Bij de FIOD worden 27 nieuwe medewerkers in de drie meest problematische en urgente regio's ingezet: Amsterdam, Rotterdam en Brabant. -
- Precursoren: Voor de aanpak van de precursorenproblematiek heeft de FIOD in totaal 22 medewerkers ter beschikking.

Q. Welke resultaten heeft u gehaald?

A.

- Voor de resultaten van de Belastingdienst bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit kijken we naar de geïnde en verrekenende bedragen en naar de aanslagen waarvoor (geheel of gedeeltelijk) beslag is gelegd maar die nog niet zijn ontvangen.
- Het beslag dient tot extra zekerheid dat het geld wordt geïnd.
- **Ultimo 2019 heeft de Belastingdienst € 42,6 miljoen geïnd en voor € 52,2 miljoen beslag gelegd.**

Q. Hoe staat het met de voorbereidingen van het Multidisciplinair Interventieteam (MIT)?

A.

- De minister van JenV heet een contourennota breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit naar de TK gezonden. Daarin wordt onder andere aangekondigd dat er een geavanceerd landelijk, flexibel en multidisciplinair interventieteam (MIT) opgezet wordt.
- Dit team zal zich richten op het verstoren van de bedrijfsprocessen van criminele kopstukken en hun netwerken, waaronder financiële en digitale facilitators.
- De beoogde aanpak is gericht op het blootleggen van criminele geldstromen en het ontnemen en afpakken van crimineel vermogen.
- Onder voorwaarde dat er structureel budget komt, zal de Belastingdienst (FIOD, Douane, MKB en GO) een bijdrage leveren aan het MIT.
- De precieze verdeling van capaciteit tussen de organisaties is nog een onderwerp van gesprek.

Q. Hoe staat het met de toezegging in uw CAF-brief van 15 november 2019 dat de aanpak van mogelijke fraude binnen de Belastingdienst tegen het licht wordt gehouden?

A.

- Er wordt momenteel in kaart gebracht of binnen de Belastingdienst wordt zorggedragen voor een zorgvuldige behandeling van fraudesignalen, welke protocollen hiervoor zijn, hoe hier mee wordt omgegaan en of hier verbeteringen bij nodig zijn.
- Het gaat dan om de vraag of, bij signalen van mogelijke fraude, gepaste middelen worden ingezet.
- Als dit voor de Belastingdienst in kaart is gebracht zal ook met andere (overheids)partijen die werken met signalen van mogelijke fraude worden gesproken om te vernemen wat de reactie op de aanpak van de Belastingdienst is en of er nog suggesties voor verbeteringen zijn.
- De conclusies en aanbevelingen verwacht ik in september van dit jaar.

Fraude Signalerings Voorziening

Verzoek van de G4 burgemeesters m.b.t. de besteding van de VJN gelden voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit door de Belastingdienst (geagendeerd)

Factsheet

- Het kabinet intensificeert bij de Belastingdienst voor de aanpak van fraude, witwassen en ondermijning. Bij voorjaarsnota 2019 is besloten om extra middelen in te zetten voor de aanpak van fraude en ondermijnende criminaliteit.
- Het is belangrijk te benadrukken dat dit een **meerjarige investering** is. Het duurt enige tijd voordat medewerkers geworven en daarna volledig inzetbaar zijn. Zij moeten namelijk eerst kennis en ervaring opdoen bij de behandeling van complexe en arbeidsintensieve onderzoeken. Dit vraagt ook inzet van de zittende medewerkers.
- Op 30 juni 2019 hebben de ministers van Financiën en Justitie en Veiligheid een **plan van aanpak witwassen** aan de Tweede Kamer gestuurd. De FIOD levert in dat kader o.a. een bijdrage aan de ontwikkeling van het bewustzijn van fraude en corruptie bij accountants.

Achtergrond

- De G4 burgemeesters hebben op 18 oktober 2019 een brief gestuurd aan de staatsecretaris van FIN waarin zij vragen om de extra gelden uit de Voorjaarsnota 2019 voor ondermijning structureel te maken en in te zetten voor de lokale aanpak.
- Deze brief is op 22 november 2019 beantwoord. Omdat de G4 een afschrift van hun brief ook aan de VKC van FIN en JenV hadden gestuurd, is de reactie van de staatsecretaris in afschrift

eveneens aan de Tweede Kamer gestuurd.

Q. Wat is uw reactie op de oproep van de G4 burgemeesters om de extra gelden uit de Voorjaarsnota voor ondermijning structureel te maken en in te zetten voor de lokale aanpak?

A.

- De extra middelen uit de Voorjaarsnota voor de integrale aanpak van fraude, witwassen en ondermijnende criminaliteit door de Belastingdienst zijn **structureel** toegevoegd aan de begroting van Financiën.
- Deze extra middelen bieden daarmee voor de Belastingdienst de mogelijkheid om **in nauwe samenwerking** met de partners een intensievere bijdrage te leveren aan de bestrijding van ondermijnende criminaliteit.
- Deze extra middelen komen ook ten goede aan **regionale** problematiek en de **lokale** aanpak:
 - Zo wordt door de Douane onder meer geïnvesteerd in de controles op de uitvoer van synthetische drugs in de post, de smokkel van cocaïne via de haven van Rotterdam en de smokkel van verdovende middelen via kleine zeehavens.
 - En zullen in de regio's Noord-West, Zuid-West en Zuid-Oost meer mensen van de FIOD worden ingezet.

- Ook komt er aanvullende controlecapaciteit voor de Fraude/EOS-teams van de Belastingdienst. Deze teams houden zich onder andere bezig met de aanpak van ondermijnende criminaliteit in RIEC-verband mede gebaseerd op de regionale ondermijningsbeelden.

Rapport van de ARK "Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst"

Factsheet

- De Algemene Rekenkamer (ARK) heeft op eigen initiatief onderzoek gedaan naar het gebruik van risicomodellen gebaseerd op data-analyse in het toezicht bij de Belastingdienst.
- De ARK heeft zich gericht op 2 elementen van deze modellen:
 - De toegevoegde waarde van deze nieuwe modellen;
 - De maatschappelijk en ethische aspecten van het gebruik van data-analyse.
- Dit heeft in juni 2019 geresulteerd in het rapport 'Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst'.
- De ARK constateert in het rapport dat de Belastingdienst is begonnen een werkwijze te ontwikkelen voor het gebruik van data en risicomodellen.
- De ARK heeft een aantal aanbevelingen geformuleerd.
- Eén aanbeveling is niet overgenomen, namelijk om eerst een acceptabel risiconiveau vast te stellen en op basis daarvan capaciteit vrij te maken voor toezicht 'achteraf'.

Toezihtsstrategie Belastingdienst

Factsheet

- Het strategische doel van de Belastingdienst is dat burgers en bedrijven uit zichzelf bereid om aan fiscale verplichten te voldoen.
- Hiertoe worden verschillende instrumenten ingezet, variërend van dienstverlening (bijvoorbeeld de Belastingtelefoon) tot toezicht.
- Deze dienstverlening is gebaseerd op onze wettelijke taken en heeft tot doel de bereidwilligheid om fiscale verplichtingen na te leven te vergroten.
- De capaciteit is echter beperkt, dus moeten er keuzes worden gemaakt. Dit gebeurt onder andere op basis van nalevingsgedrag
- De Belastingdienst richt zich daarbij al jaren meer op het voorkomen van fouten dan op achteraf corrigeren.
- Het ARK-rapport en de schriftelijk vragen van de TK gaan met name over de risicomodellen.
 - **Risicomodellen** zijn modellen op basis van patronen in de aangiften waarin de afgelopen jaren fouten zijn ontdekt. Hiermee wordt voor de gehele aangifte de kans op een correctie beoordeeld. Deze modellen worden binnen de OB en de LH gebruikt.
- In de selectie door risicomodellen richt de Belastingdienst zich met name op aangiften met de hoogste kans op een fout.
 - Daarnaast worden binnen de IH en de VPB geen risicomodellen, maar selectieregels gebruikt.
 - **Selectieregels** zijn regels op basis van de wet en kennis en ervaring medewerkers. Hiermee wordt de gehele aangifte beoordeeld en specifiek aangegeven in welk onderdeel van de aangifte een mogelijk risico is gedetecteerd.
- Tot slot gebruikt de Belastingdienst thematisch toezicht en aselechte steekproeven om aangiften te selecteren.

Q. Waarom neemt u de aanbeveling van de ARK niet over?

A.

- De Belastingdienst wil dat **burgers en bedrijven fiscale regels uit zichzelf naleven**, zonder dwingende en kostbare acties van de Belastingdienst.
- Een groot deel van het toezicht vindt plaats **vóórafgaand** aan het indienen of behandelen van een aangifte.
- Zo worden gegevens gecontroleerd en hersteld en belastingplichten gewezen op mogelijke fouten.
- Met deze werkwijze wil de Belastingdienst **voorkómen** dat **correcties** moeten worden opgelegd, zodat de belastingopbrengsten '**vanzelf**' **binnenkomen**.
- Niet-nalevingsgedrag heeft **verschillende oorzaken**. Er is dus een **gedifferentieerde aanpak** nodig om dit effectief aan te pakken. Deze aanpak bestaat uit het voorkomen van fouten, dienstverlening en toezicht.
- Een aanpak is immers **alleen effectief** als deze **aansluit bij de oorzaak en aard van de risico's**.
- Ik kies daarom voor de inzet van een **mix van middelen, gebaseerd op inzichten in de oorzaken van fouten**.
- Daarbij focus ik in de eerste plaats op de totale mix en **in mindere mate op specifieke segmenten daarvan**, zoals toezicht achteraf. Hiermee kan ik de **naleving het meest effectief beïnvloeden**.

Q. Hoe voorkomt de Belastingdienst vooringenomenheid en andere ongewenste factoren in risicomodellen?

A.

1. De Belastingdienst heeft een **Gegevensbeschermingseffectbeoordeling** (GEB) (ja een heel mond vol) standaard opgenomen in het ontwikkelproces van risicomodellen.
 - Er wordt dan getoetst of het model aan de **privacy normen** van de **AVG** voldoet.
2. De medewerkers die risicomodellen bouwen krijgen een **privacy bewustwordingstraining**.
 - Medewerkers worden getraind om **ongewenste factoren** in de risicoselectie **te voorkomen**.
3. De Belastingdienst **werkt waar mogelijk actief mee aan de rijksbrede ontwikkelingen** over dit onderwerp.

Ik wil overigens benadrukken: **de ARK** constateert dat **de Belastingdienst zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid** om op een zorgvuldige en correcte manier met data om te gaan. Volgens de ARK **neemt de Belastingdienst deze verantwoordelijkheid serieus** op door de technische en organisatorische maatregelen die zijn of worden geïmplementeerd.

Q. Wat zijn de marginale opbrengsten per extra uitgevoerde controle?

A.

- Aangiften met de **hoogste kans** op een correctie of een **kans op een hoge correctie**, krijgen **prioriteit** in de controles.
- Hierdoor is er **geen sprake van een lineair verband** tussen controles en opbrengsten.
- Naarmate **meer aangiften** worden meegenomen, worden namelijk ook aangiften meegenomen met een **lagere kans op een correctie, of een kans op een lagere correctie**.
- Daarom **kan ik niet aangeven** wat de verwachte opbrengst is per extra controle.

Q. Waarom worden niet alle aangiften gecontroleerd, die door risicoselectie geselecteerd zijn?

A.

- Daar zijn verschillende redenen voor:
 1. Bij de volgende stap in de **selectie** blijkt al dat de aangifte in orde is.
 - Denk hierbij aan het beoordelen van aangiften op risico's door ervaren medewerkers: het zogenoemde **'geoefende oog'**.
 2. **De capaciteit van de Belastingdienst is beperkt.**
Daarom moeten er altijd keuzes worden gemaakt in de activiteiten die de Belastingdienst kan uitvoeren.

Horizontaal toezicht

Factsheet

Horizontaal toezicht

- De belastingdienst kent verschillende vormen van toezicht.
- Het horizontaal toezicht (HT) is daar één van, en past binnen de uitvoerings- en handhavingsstrategie van de Belastingdienst.
- Op grond van het HT is een bedrijf transparant over de feiten en omstandigheden bij een fiscaal vraagstuk en geeft de Belastingdienst zekerheid over de fiscale behandeling daarvan.
- Ook stemt de Belastingdienst zijn toezicht af op houding en gedrag van de onderneming, of van de fiscaal dienstverlener en de onderneming die hij vertegenwoordigt. Met name gaat het om de getoonde transparantie en de kwaliteit van de fiscale beheersing van de onderneming.
- De afspraken tussen de onderneming of de fiscaal dienstverlener van de onderneming en de Belastingdienst worden vastgelegd in een convenant.
- Een onderneming kan op twee manieren aan HT deelnemen:
 1. een grote onderneming (of publieke organisatie) via een **individueel convenant**.
 2. middelgrote en MKB-ondernemingen door een convenant via een **fiscaal dienstverlener**.
- Horizontaal toezicht wordt in **veel landen binnen en buiten Europa** toegepast op grote ondernemingen (onder de naam Co-operative Compliance).

Factsheet

Aanleiding doorontwikkeling Horizontaal Toezicht

- De afgelopen jaren is horizontaal toezicht niet wezenlijk veranderd, de (fiscale) wereld wel.
- Bij de invoering van horizontaal toezicht was fiscale transparantie van bedrijven iets heel bijzonders.
- Nu wordt op allerlei gebieden, maar zeker ook fiscaal steeds meer transparantie gevraagd van alle bedrijven.
- De ontwikkelingen op het gebied van corporate governance voor vooral de grote klanten dragen daar ook aan bij.
- De Belastingdienst richt zich in zijn toezicht steeds op werken aan 'de voorkant' om compliance te bevorderen.
- Horizontaal toezicht is daardoor nu minder een bijzondere vorm van toezicht dan bij de invoering ervan.
- De doorontwikkeling horizontaal wil daarbij aansluiten door dit toezicht zoveel mogelijk te normaliseren binnen de toezichtstrategie van de Belastingdienst.
- In veel landen is een vorm van horizontaal toezicht geïntroduceerd. De Belastingdienst kan leren van de keuzes die andere landen hebben gemaakt.

Doorontwikkeling Horizontaal Toezicht

- De Belastingdienst heeft in 2019 samen met in- en externe partijen verschillende thema's verkend en uitgewerkt in voorstellen om het horizontaal toezicht aan te passen.
- De meest in het oog springende aanpassingen zien op
 - Meer duidelijkheid over de werking van horizontaal toezicht, wie kan toetreden, wat wordt verwacht, wat als het niet werkt?
 - Het afschaffen van convenanten voor de honderd grootste bedrijven en die vervangen door een individueel toezichtplan.
 - Beperking van de convenanten in tijd (convenanten zijn nu nog onbeperkt in tijdsduur).

Factsheet

Stand van zaken van de doorontwikkeling horizontaal toezicht

- Het project is in het najaar van 2019 afgerond.
- Het parlement is in november 2019 op hoofdlijnen geïnformeerd via het Jaarplan Belastingdienst 2020.
- De wijzigingen worden nader uitgewerkt door de Belastingdienst (MKB en GO). Hierover wordt gerapporteerd in de reguliere Voortgangsrapportages van de Belastingdienst (eerste juni 2020 verwacht).
- De Belastingdienst is **gestart met de implementatie van de wijzigingen**.
 - De honderd grootste bedrijven zijn eind januari 2020 in een brief geïnformeerd over de wijzigingen.
 - Hetzelfde geldt voor de (ongeveer) 1800 grote en middelgrote organisaties met een lopend individueel convenant.
 - De Belastingdienst zegt niet eenzijdig convenanten op. Met alle 1800 organisaties wordt de komende (drie) jaar besproken hoe de samenwerking onder HT kan worden voortgezet.
 - Het is mogelijk dat organisaties niet willen of kunnen voldoen aan de verwachtingen in het doorontwikkelde horizontaal toezicht. Dan kan in samenspraak de conclusie zijn een convenant wordt beëindigd.
 - De implementatie voor HT via de **fiscaal dienstverlener** ziet er in grote lijnen als volgt uit:
 - Het informeren van de interne en externe stakeholders, die gepland staat voor het eerste kwartaal.
 - Het tweede en derde kwartaal 2020 met interne en externe stakeholders verdere uitwerking van vraagstukken, zoals het verbeteren van het proces vooroverleg, het differentiëren van het aangepaste toezicht en de gevolgen van niet langer voldoen aan de verwachtingen.

- In het laatste kwartaal van 2020 ontwikkelen we een nieuwe leidraad HT FD en het nieuwe convenant.
- Na afronding van deze producten, wordt 2021 benut voor de invulling. Dat betekent dat we met FD's gesprekken voeren over het wijzigen van de bestaande convenanten in convenanten voor bepaalde tijd of het op andere wijze voortzetten van de samenwerking.

Q. Zegt de Belastingdienst eenzijdig convenanten op?

A.

- Nee. De Belastingdienst zegt niet eenzijdig convenanten op. Met alle organisaties wordt de komende (drie) jaar besproken hoe de samenwerking onder de nieuwe regels van horizontaal toezicht kan worden voortgezet.
- Het is wel mogelijk dat organisaties niet willen of kunnen voldoen aan de verwachtingen in het doorontwikkelde horizontaal toezicht.
- Dan kan de conclusie luiden dat een convenant wordt beëindigd.

Q. Is de basis voor vertrouwen in het horizontaal toezicht wel aanwezig?

A.

- Ja. De basis voor het vertrouwen ligt in:
 1. De afspraken die de Belastingdienst maakt met bedrijven of fiscaal dienstverleners.
 2. De verbinding met de top de van de onderneming of de organisatie van fiscaal dienstverleners.
 3. De bestaande ervaringen in de werkrelatie van de Belastingdienst met de organisatie of fiscaal dienstverlener.
- Het horizontaal toezicht is en blijft bedoeld voor ondernemingen en fiscaal dienstverleners die transparantie hoog in het vaandel hebben. Horizontaal toezicht wordt dus niet bij alle ondernemingen toegepast.

Q. Wordt het horizontaal toezicht op termijn afgeschaft?

A.

- Nee, daarvan is op dit moment geen sprake.
- In 2005 was fiscale transparantie van bedrijven iets bijzonders.
- Nu wordt op allerlei gebieden - **en zeker ook fiscaal** - steeds meer transparantie gevraagd van alle bedrijven.
- De Belastingdienst richt zich in zijn toezicht steeds op werken aan '**de voorkant**' om compliance te bevorderen.
- Horizontaal past goed in deze uitvoerings- en toezichtstrategie van de Belastingdienst

Q. Wat verandert er aan de mate van horizontaal toezicht in het jaarplan 2020 ten opzichte van de voortgangsrapportage/jaarplan 2019?

A.

- In het Jaarplan 2020 Belastingdienst zijn **verbetervoorstellen** en wijzigingen in de werkwijze van het horizontaal toezicht kort toegelicht.
- De Belastingdienst werkt de voorstellen in 2020 verder uit en start met de implementatie daarvan.
- Voor de uitwerking van de wijzigingen zoeken we de samenwerking met belanghebbenden.

Over de gevolgen van deze wijzigingen op de reikwijdte van het horizontaal toezicht, informeren wij uw Kamer via de reguliere voortgangsrapportages van de Belastingdienst.

Waarborgen bij selectie en (etnisch) profileren

De Belastingdienst wordt in zijn toezichtprocessen ondersteund door automatisering en maakt in zijn toezicht op aangiften gebruik van risicoselectie. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen risicomodellen en selectieregels.

Risicomodellen: Risicomodellen zijn algoritmes die op basis van historische datapatronen een indicatie (een risicoscore) geven van het in de toekomst voorkomen van een bepaalde, vooraf gedefinieerde, uitkomst. Dat kunnen (positieve of negatieve) fouten zijn in aangiften maar bijvoorbeeld ook bijzondere fenomenen (zoals fraude).

Selectieregels: zijn “als-dan” regels op basis van de wet en kennis en ervaring van medewerkers, die leiden tot uitworp. Hiermee wordt van een hele set van aangiften beoordeeld welke aangiften onder toezicht moeten worden geplaatst, waarbij specifiek aangegeven kan worden op grond van welke selectieregel(s) de aangifte uitgeworpen is.

Omdat er meer aangiften worden uitgeworpen op basis van selectieregels dan dat er toezichtscapaciteit is, moet een handmatige doorselectie plaatsvinden. Afhankelijk van de capaciteit en keuzes in het toezicht worden de uitgeworpen aangiften behandeld door een medewerker.

Onderzoeken naar risicoselectie van de Belastingdienst

Er zijn in 2019 twee onderzoeken bij (Datafundamenten & Analytics) DF&A afgerond.

1. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) heeft geconstateerd dat de Belastingdienst voldoende verbetermaatregelen heeft getroffen om informatie te beveiligen. Naar aanleiding van de eindbrief van de AP heeft de TK 29 november 2019 vragen gesteld over de informatiebeveiliging bij DF&A c.q. de Belastingdienst, de genomen maatregelen en de omvang van het onderzoek van de AP.

2. De Algemene Rekenkamer (ARK) gaf naast een aantal aanbevelingen, een positief oordeel over het gebruik van risicomodellen en selectiemodellen.

Lopende onderzoeken

De Belastingdienst is met de **ADR** in **gesprek** over een onderzoek naar het proces van de totstandkoming,, vaststelling van en waarborgen bij risicomodellen, selectieregels, data- analyses en query's binnen de dienst als geheel. Doel is op basis van aanbevelingen van de ADR dit proces verder te structureren en versterken.

De **Autoriteit Persoonsgegevens** (AP) doet onderzoek bij **Toeslagen** naar de verwerking van bijzondere persoonsgegevens en bekijkt of sprake is geweest van etnisch profileren.

De (voormalige) Belastingdienst heeft in zijn brief van 1 november 2019 de AP in overweging gegeven risicomodellen, te weten het (totstandkomings)proces voor risicomodellen, de selectieregels en data-analyse bij Belastingdienst/Toeslagen in het onderzoek te betrekken. De Belastingdienst is in afwachting van de resultaten van het AP-onderzoek. Het is nog niet bekend wanneer het wordt afgerond.

De **Nationale Ombudsman** start in 2020 een onderzoek naar de wijze waarop *overheden* omgaan met klachten over etnisch profileren. Dit onderzoek moet leiden tot een helder kader voor de behandeling van klachten over etnisch profileren.

Ook vanuit het kabinet is er veel aandacht voor digitaliseringsontwikkelingen en de waarborgen daaromheen. Zo zijn daar vorig jaar verschillende brieven naar de Kamer gegaan zoals de brief van J&V “Waarborgen tegen risico’s van data-analyses door de overheid” over waarborgen bij gebruik van data en een beleidsbrief van BZK over “AI, publieke waarden en mensenrechten”. Het rapport “Toezicht op gebruik van algoritmen door de overheid” is door BZK en J&V aan de TK aangeboden. Hierover is een kabinetsreactie in voorbereiding.

Q. Op welke manier maakt de Belastingdienst gebruik van algoritmes?

A.

- Digitalisering speelt een steeds **belangrijkere rol in de samenleving**. Dat geldt niet alleen voor de Belastingdienst maar voor de overheid in het algemeen en uitvoeringsorganisaties in het bijzonder. De Belastingdienst maakt in zijn toezicht onder andere gebruik van risicoselectie.
- Bij de ontwikkeling van die risicoselectie, worden **waarborgen** in acht genomen op het gebied van onder andere privacy, non-discriminatie, informatiebeveiliging, en auditeerbaarheid.
- De uitkomst van een risicoselectie is een advies. Het management besluit welk deel van de geselecteerde aangiften door de medewerkers van de Belastingdienst handmatig moeten worden beoordeeld. Als een medewerker vervolgens het voornemen heeft om af te wijken van een ingediende aangifte, krijgt de burger de gelegenheid om hierop te reageren voordat het besluit daadwerkelijk genomen wordt. Door deze manier van behandelen is er sprake van menselijke tussenkomst.
- Er zijn ook gevallen waarin informatie uit de aangifte automatisch gecorrigeerd wordt. Dit gebeurt, wanneer uit contra-informatie van de Belastingdienst volgt dat de aangifte niet klopt. De burger ontvangt hiervan een

vooraankondiging en kan hierop reageren, voordat deze automatische correctie in zijn of haar nadeel wordt doorgevoerd. Wanneer de burger reageert wordt de zaak verder door een medewerker behandeld. En is dus ook hier sprake van menselijke tussenkomst.

Q. Wat is uw reactie op het voorstel van uw partij om een algoritme meldplicht in te stellen?

A.

- Algoritmen staan sterk in de belangstelling en het **maatschappelijk debat** over het gebruik ervan wordt **breed gevoerd**.
- Onder andere de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Nationale ombudsman en de Autoriteit Persoonsgegevens onderzoeken verschillende aspecten hiervan.
- Het gebruik van algoritmes is enerzijds een **behulpzaam instrument** om het toezicht risicogericht vorm te geven.
- Tegelijkertijd willen we hier op een zorgvuldige manier mee omgaan.
- Op 20 december 2019 hebben de ministers van BZK en de minister voor Rechtsbescherming het onderzoeksrapport 'Toezicht op gebruik van algoritmen door de overheid' aangeboden aan uw Kamer.
- De onderzoekers bevelen aan geen meldplicht te introduceren voor ingrijpende algoritmen. Bij het aanbieden van het onderzoeksrapport hebben voornoemde ministers aangegeven voornemens te zijn in het eerste kwartaal van 2020 aan uw Kamer een reactie op de aanbevelingen in dit rapport aan te bieden.

Bij verder doorvragen:

- **Transparantie en kwaliteit van** digitaliseringsontwikkelingen zijn belangrijke onderwerpen die de aandacht van het kabinet hebben. Daarover wordt met **uw Kamer in gesprek gegaan** zoals naar aanleiding van de brief van J&V “Waarborgen tegen risico’s van data-analyses door de overheid” over waarborgen bij gebruik van data en een beleidsbrief van BZK over AI, publieke waarden en mensenrechten.
- Het is belangrijk om met elkaar het maatschappelijke debat over digitalisering in al zijn facetten te blijven voeren.

Q. Wanneer is het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens over het etnisch profileren van de Belastingdienst/Toeslagen afgerond?

A.

- Op 25 april 2019 is de Autoriteit Persoonsgegevens gestart met het onderzoek naar Belastingdienst/Toeslagen.
- In het kader van het onderzoek heeft de AP de Belastingdienst/Toeslagen bezocht op 25 april 2019 en op 27 januari 2020. De AP heeft interviews gehouden met verschillende medewerkers. Tijdens de bezoeken en naar aanleiding van schriftelijke verzoeken van de AP heeft de Belastingdienst/Toeslagen informatie verstrekt.
- Ik heb geen indicatie van de doorlooptijd van dit onderzoek, maar wacht de uitkomst met belangstelling af en verleen uiteraard volledige medewerking.

**Q. Waar ziet het onderzoek van de Autoriteit
Persoonsgegevens op?**

A.

- **Ik wil benadrukken dat ik etnisch profileren ten strengste afkeur.** Daarom wacht ik de uitkomsten van dit onderzoek met grote belangstelling af.
- De **Autoriteit Persoonsgegevens** doet onderzoek bij Toeslagen naar de **verwerking van persoonsgegevens** en bekijkt of sprake is geweest van etnisch profileren.
- Meer specifiek richt het onderzoek zich op het verwerken van gegevens omtrent tweede nationaliteit in het Toeslagen Systeem en/of in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang.
- Daarnaast onderzoekt de AP of de Belastingdienst, vanaf in ieder geval juni 2016, geautomatiseerde besluitvorming en/of profilering gebaseerd op bijzondere categorieën van persoonsgegevens - meer specifiek de tweede nationaliteit- mogelijk in strijd met de AVG toepast of heeft toegepast in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang.

Q. Hoe staat het met uw toezegging om nationaliteit uit de risicomodellen te halen?

A.

- Allereerst is er vorig jaar voor gezorgd dat medewerkers van de Belastingdienst geen toegang meer hebben tot het gegeven van tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit.
- Daarnaast is toegezegd aan uw Kamer om de gegevens van de tweede nationaliteit van Nederlanders voor eind 2019 ook uit de systemen te verwijderen.
- Door de complexiteit van het Toeslagen Volg Systeem (TVS) is inmiddels voor 98% de tweede nationaliteit verwijderd. Per 8 maart is de verwachting dat dit gestegen is tot 99,9%, de laatste circa 1.000 gevallen zullen de komende maanden verwijderd worden.
- Voor de risicomodellen en selectieregels is nationaliteit vrijwel geheel uit de modellen gehaald per 1 januari 2020, tenzij er sprake is van het gebruik van nationaliteit op grond van expliciete wettelijke taken en verplichtingen.

